

पिफ फोरम- विजय तेंडुलकर मेमोरिअल व्याख्यान- प्रमुख मुद्दे

पिफ फोरममध्ये बुधवारी झालेल्या 'विजय तेंडुलकर मेमोरिअल व्याख्याना'त 'पिफ'चे संचालक डॉ. जब्बार पटेल आणि क्रिएटिव्ह डायरेक्टर समर नखाते यांनी 'अनकही', 'तेजाब', 'सौदागर', 'बेटा', 'रंग दे बसंती' अशा अनेक हिंदी चित्रपटांचे प्रसिद्ध पटकथालेखक कमलेश पांडे यांच्याशी संवाद साधला.

(या कार्यक्रमातील महत्त्वाचे मुद्दे खालीलप्रमाणे)-

-तरुण असताना मी प्रत्यक्ष नाटक करत नसलो तरी नाटक करणा-या मंडळींच्या आसपास होतो. मी मुंबईत चालणा-या 'घाशीराम कोतवाल'च्या तालमींना जाऊन बसत असे. विजय तेंडुलकर स्वतः मोहन आगाशेंना भूमिकेच्या लकबी समजावून सांगताना मी पाहिले आहे. अनेकदा आम्ही मित्र तेंडुलकरांबरोबर फिरायला जात असू. इतरांच्या नजरेतून जे सुटत असे त्यात तेंडुलकरांना त्यांची कथा सापडे. तेंडुलकर हे कायम सत्याच्या शोधात असलेले लेखक होते. आपल्या मानसिकतेत आपण दडवून ठेवलेल्या जखमांवरील पट्ट्या ते आपल्या लेखनातून ओरबाडून काढत आणि त्या जखमेकडे म्हणजेच सत्याकडे पाहायला आपल्याला भाग पाडत. त्या अर्थाने कठीण विषयांवर लिहिताना मला तेंडुलकरांकडून प्रेरणा मिळते. 'पिफ' महोत्सवाचा या वर्षीचा विषय त्यांना फार आवडला असता.

-मी जाहिरात क्षेत्रात काम करत असताना अनपेक्षितपणे अमोल पालेकरांचा 'अनकही' चित्रपट लिहिण्याची संधी मिळाली. नंतर व्यावसायिक चित्रपट 'जलवा' लिहिला आणि अशा रितीने चित्रपट लेखनाचे सत्र सुरू झाले.

- कलात्मक किंवा समांतर चित्रपट आणि व्यावसायिक चित्रपट असा भेद मी मानत नाही. लेखक म्हणून मला काहीही वर्ज्य नाही. अगदी सासू-सुनेची कथाही योग्य रितीने हाताळली तर चित्रपट लेखक म्हणून मला ती प्रतिगामी वाटत नाही. वेगवेगळ्या प्रकारचे चित्रपट आपण बघायला हवेत. मी चित्रपट लेखक आहे तसा प्रेक्षकही आहे. मला 'उसकी रोटी' आणि 'आषाढ का एक दिन' आवडतो, मी 'शोले' व 'खलनायक' सारख्या व्यावसायिक चित्रपटांचाही आनंद घेऊ शकतो. या चित्रपटांचा प्रकार वेगवेगळा आहे.

- भारतीय चित्रपटांची कथा संगीताशिवाय पुढे जाऊ शकत नाही. केवळ संगीत कुठे वापरायचे ते माहिती हवे.

-चित्रपट लिहिताना माझ्या कथेतील भूमिका कितीही लहान-मोठ्या असल्या तरी मी त्यातील प्रत्येकाचे चरित्र माझ्यासमोर उभे करतो. अगदी त्या व्यक्तिरेखेच्या खिशात किती सुट्टे पैसे असतील इतकी ती भूमिका लेखकाला सखोल कळलेली हवी. एका क्षणी ती व्यक्तिरेखाच लेखकाशी बोलू लागते आणि त्या व्यक्तीसाठी लिहिलेले संवाद योग्य की योग्य याचा निर्णय देऊ लागते. ते चित्रपट लेखकाला मिळालेले बक्षीस असते. पटकथालेखन ही ४-५ दिवसांच्या कार्यशाळेत शिकण्याची गोष्ट नव्हे.

-माझ्यासाठी चित्रपटाचा पटकथालेखक हा त्याचा पहिला 'स्टार' असतो. कारण लेखकाकडे येण्यापूर्वी चित्रपट हे केवळ एक कोरे पान असते. त्यामुळे लेखकाचे काम अवघड.

-'रंग दे बसंती'च्या कथेस ६ वर्षे विविध निर्मात्यांकडून नकार मिळत होता. एका निर्मात्याने तर मला यात बसंतीची भूमिका कोण करणार असेही विचारले! अभिनेता आमिर खानला कथा ऐकवल्यावर तो काम करण्यास तयार झाला आणि त्याने संगीतकार ए. आर. रहमानला तयार केले. त्यानंतर आधी तीनदा हा चित्रपट नाकारलेली 'यूटीव्ही' कंपनी त्या चित्रपटाच्या निर्मितीसाठी तयार झाली.

-मी लिहितो ते चित्रपट पाहून अगदी सायकल दुरुस्तीवाल्यालाही पैसे वसूल झाल्यासारखे वाटले पाहिजे असे मला वाटते. समीक्षकांना चित्रपट आवडला नाही किंवा मला बक्षीसे मिळाली नाहीत तरी मला त्याचे काही वाटत नाही.

-जे जीवन मी अनुभवलेले नसते त्याविषयी लिहिताना मी इतर साहित्यिकांच्या लेखनातून प्रेरणा घेतो. अगदी वर्तमानपत्रांमधील बातम्या व लेखांचाही त्यासाठी फायदा होतो.